

Teorie a metodologie orální historie / Theory and Methodology of Oral History

Techniky orální historie: Jak organizovat a vést orálně historické rozhovory / Oral History Techniques: How to Organize and Conduct Oral History Interviews *(Barbara Truesdell, překlad do češtiny Naděžda Morávková)*

Abstrakt

Orálně historický rozhovor je jedním z dalších nástrojů rozšíření repertoáru metod používaných pro výzkum v oblasti historie, antropologie, a folkloristiky. Orální historie shromažďuje informace o minulosti prostřednictvím přímých účastníků minulosti. Sbírá data, která nejsou k dispozici v písemné formě; o událostech, lidech, procesech. Orálně historické rozhovory jsou zakotvené v paměti a paměť je subjektivní nástroj pro záznam minulosti, vždy tvarovaný přítomným okamžikem a individuální psychikou. Orální historie může odhalit, jak hodnoty a aktivity jednotlivců spoluvytvářely minulost a jak se v minulosti vytvářely současné hodnoty a aktivity. Každý rozhovor je jedinečný zážitek, daný kouzlem práce v terénu. Takže, i když je asi hodně pravdy ve rčení: „Jediný způsob, jak se dozvědět, jak to udělat, je dělat to," zde je několik rad o věcech, které můžete udělat před, během a po rozhovoru, aby každý váš rozhovor byl kvalitnější.

Klíčová slova: Rozhovor, dotazovaný, tazatel, záznam zvuku, digitální audio nebo video soubory, přepis

Abstract

Oral history interviewing is one more tool in the larger repertoire of methodologies used for research in history, anthropology, and folklore. Oral history collects information about the past from observers and participants in that past. It gathers data not available in written records about events, people, decisions, and processes. Oral history interviews are grounded in memory, and memory is a subjective instrument for recording the past, always shaped by the present moment and the individual psyche. Oral history can reveal how individual values and actions shaped the past, and how the past shapes present-day values and actions. Every interviewing experience is unique; this is part of the charm of fieldwork. So while there is some validity in the adage, "The only way to learn how to do it is to do it," there are things you can do before, during, and after your interview to make every interview more successful.

MEMO 2011/I

Keywords: Interview, interviewee, interviewer, audio recording, digital audio or video files, transcription

Před rozhovorem

Stanovte si cíle pro svůj projekt předtím, než jej zahájíte. Za prvé: Co se budete snažit dozvědět? Můžete si připravit jednu nebo dvě věty, které shrnou vaše výzkumné cíle, takže pak snadno vysvětlíte svým respondentům, co zkoumáte a proč je to důležité. Z druhé: Jaké informace o vašem zkoumaném tématu již existují a v jaké formě. Například, pokud budete zpracovávat životopis politika, měli byste prostudovat literaturu o kampani, politické dokumenty, jiné, již existující, biografie, všechny dostupné prameny, které vám mohou říci více o dotyčné osobě. Když budete zkoumat událost, například stávkou v továrně, budete shánět novinové články, podnikové archiválie, odborářské dokumenty, možná i ekonomická data, která ukáží konečnou efektivitu stávky. Když se budete zabývat členy rodiny, údaje, jež budete mít k dispozici, mohou mít různou podobu - alba, fotografie, rodinné dědictví, deníky atd. Za třetí: Budete muset zvážit výběr osob vhodných pro rozhovor o vašem tématu. Udělejte si seznam potenciálních narátorů a počítejte s tím, že bude postupně narůstat. Dokonce to zpočátku nemusí být ani seznam, jmenný. Pro stávkou v továrně například by měl váš seznam zahrnovat stávkující, management podniku, odborové předáky, policisty zasahující proti demonstrantům apod. Za čtvrté: Jaký výstup vytvoříte z tohoto výzkumu a komu bude určen? Odpovědi na tyto otázky vám pomohou rozhodnout se, jaký druh informací budete potřebovat a na jaké médium je zaznamenat. Například, když budete chtít vytvořit webové stránky, budete potřebovat digitální audio nebo video záznam z vašich rozhovorů. Budete potřebovat digitální skeny fotografií a dokumentů, kterými budete ilustrovat prezentované události. Ujistěte se, že lidé, se kterými budete dělat rozhovor, vědí, že jejich interview bude přístupné jediným kliknutím myši celému světu, a mějte to na paměti i vy, když se budete rozhodovat, co z rozhovoru publikovat na webu a co raději ne.

Připravte se na každý rozhovor tím, že nastudujete o narátorovi co nejvíce. Pamatujte si, jaké informace chcete z rozhovoru získat, připravte si seznam otázek v tomto duchu. Zůstaňte nezaujatí, nicméně pamatujte, že informace získané během rozhovoru mohou dát vašemu výzkumu nové směry. Jestliže se vypravíte dělat rozhovor s někým, o kom existuje málo dostupných informací, snažte nastudovat předem něco o příslušné době nebo okolnostech zkoumaných událostí. Například, když budete vytěžovat ženu, která byla vojenskou zdravotní sestrou za druhé světové války, můžete mít k dispozici nějaké archiválie o její službě, ale měli byste také vědět něco bližšího o této historické době a roli armádních sester, abyste mohli lépe formulovat otázky směřované k zachycení její osobní historie. Tyto znalosti vám pomohou, k tomu, abyste přesvědčili narátora, že jste do problematiky zasvěceni a že se o jeho/její život zajímáte.

Domluvte si schůzku, potvrďte schůzku a dodržte čas schůzky. Zařídte schůzku na místě a v čase vhodném pro respondenta, na místě bez hluku a rozptylujících faktorů.

MEMO 2011/I

Pořídte si nejlepší záznamové zařízení, jaké si můžete dovolit. Naučte se se zařízením dobře pracovat, ať už se jedná od audio nebo video zařízení, a ujistěte se, že je v provozuschopném stavu předtím, než se vypravíte dělat rozhovor. Vyzkoušejte ho ještě znovu na místě, s narátorem, a ujistěte se, že on i vy jste na nahrávce dobře slyšitelní. Použijte raději adaptér než baterie (v tom případě se hodí prodlužovací kabel). Použijete-li baterie, mějte náhradní. Používejte vysoce kvalitní vybavení a doplňky, vyplatí se vám to. Dejte přednost externímu mikrofonu před vestavěným. Nahrávejte v nejvyšší kvalitě, nekomprimujte nahrávky. To také znamená, že budete potřebovat další externí paměťové disky, nebo paměťové karty, CD nebo DVD disky apod., podle toho, co vaše zařízení používá, a že je budete muset mít s sebou. Pokud vaše digitální zařízení (audio nebo video) má sluchátka, která vám umožní slyšet záznam už v průběhu jeho zaznamenávání, zvykněte si je požívat, abyste měli jistotu, že během rozhovoru nedošlo například k výpadku zvuku.

Připravte si předem seznam otázek pro rozhovor. Nemusíte pak sledovat tento seznam přesně, další otázky vzniknou v průběhu rozhovoru, ale zajistíte si tak pevnou strukturu a soudržnost rozhovoru. Pomohou vám také, pokud budete dělat několik rozhovorů na stejné téma s různými lidmi, abyste si byli jisti, že uplatníte stejné dotazy vůči všem respondentům. Pokládejte nejjednodušší otázky, jako například životopisná data, na začátku, nejsložitější pak naopak na konci. Řaďte otázky logicky, abyste mohli vy i váš respondent sledovat souvislosti a chronologický postup rozhovoru. Pokud si nejste jisti formulací otázky, zkuste si ji předem na jiné osobě. Další dobrý způsob, jak zjistit kvalitu otázky je zeptat se sám sebe: „Co se snažím touto otázkou vlastně zjistit?“

Formulujte otázky jednoduše, monotematicky. Složitě otázky plné spojek, několikačetné přeformulování dotazu a zavádějící otázky je těžké zodpovědět a ještě těžší pak transkribovat. To je další dobrý důvod připravit si otázky v předstihu. Pokud máte více než jeden dotaz na dané téma, vložte je do následných otázek. A pokud se vám nedostane na vaši otázku v respondentově reakci uspokojivé odpovědi, můžete se k tématu v průběhu rozhovoru vrátit přeformulovaným dotazem. Mějte po ruce pero, abyste si mohli takové situace poznačit.

Ptejte se raději otevřenými, doplňovacími otázkami, než otázkami zjišťovacími, na něž očekáváte odpověď ano nebo ne. Chcete přece získat co nejbohatší odpověď na svou otázku. Nekladte sugestivní a návodné otázky. Chcete přece, aby se lidé cítili svobodně a vyprávěli vám své vlastní příběhy a sdělovali vlastní dojmy a názory. Například, když vytěžujete továrního dělníka, neměli byste se ptát: „Nemáte pocit, že vedení bylo vůči vám nepřátelské?“ ale měli byste formulovat otázku takto: „Jaký postoj mělo vůči vám vedení?“

Otázky by měly být nejen otevřené, ale také konkrétní, vyhněte se pokud možno žargonu a teoretizování. Pamatujte, že lidská paměť se váže na konkrétní věci. Dotazujete-li popis typického dne nebo rodinného

MEMO 2011/I

---

setkání, nebo doplňujících údajů (např. pro téma továrny dotazujete spolupracovníky, pracovní postupy, školení apod.) poskytněte respondentovi náměty, které povedou k rozvzpomenutí.

Rozhovory obvykle vyzní lépe, zašlete-li respondentovi seznam vašich otázek nebo souhrn témat, na která se budete ptát. V tom případě se ujistěte, že je to napsáno neutrálním způsobem, který nebude tlačit dotazovaného k určitému úhlu pohledu. Jde pak i o to dát dotazovanému dost času před rozhovorem, aby si mohl vše promyslet, neboť může jít o dost časově vzdálené vzpomínky. Ujistěte ho, že seznam otázek nebo témat je pouze rámcový a další témata se mohou vyskytnout z obou stran v průběhu rozhovoru a otázky, které by mu nebyly příjemné, lze vynechat.

Věnujte pozornost svému zevnějšku, než se vypravíte na rozhovor. Dojem, který uděláte neverbálně, může být stejně důležitý pro zdar rozhovoru, jako to, co říkáte. Váš oděv napoví respondentovi, jak vnímáte jeho samotného i rozhovor. Lěžérní oblečení může navodit uvolněnější atmosféru, ale může také svědčit o nedostatku péče ve vztahu k dotázanému, formálnější oděv svědčí o oficiálnějším přístupu, ale může i poněkud zastrašit dotazovaného. Snažte se svůj vzhled co nejvíce přizpůsobit tomu, abyste navodili co nejvhodnější atmosféru pro respondenta i rozhovor.

Mějte na paměti, že jistou roli ve vztahu narátora a tazatele mohou hrát i takové faktory jako pohlaví, věk, společenská vrstva. Buďte vnímaví a pohybujte se kolem těchto skutečností citlivě. Nejlepší strategií je v tomto případě prokazovat dotazovanému dostatečnou úctu a zdvořilost a vytvořit pro rozhovor atmosféru bezpečí, v níž se narátor cítí vyslyšen a chápán. Část takové atmosféry pramení z toho, že narátor chápe cíle rozhovoru, svou roli v oblasti výzkumu a cítí svobodu v možnosti odpovědět či neodpovědět na vaše otázky, ví, jakým způsobem bude rozhovor využit. Další část takové atmosféry může vyplynout z toho, že tazatel je přátelský, neodsuzující, je zaujatým posluchačem životních zkušeností a názoru respondenta.

Nečekané překážky mohou vyplynout také z vašeho příliš úzkého vztahu k respondentovi. Sdílení mnoha společného v minulosti může být stejně obtížnou překážkou při rozhovoru jako to, že vidíte respondenta poprvé. To může být problém zejména při pohovorech se členy rodiny. Věci, které oba víte, mohou být považovány za samozřejmost a samozřejmé zůstane obvykle nevyřčené. Snažte se zůstat v tomto ohledu bdělí a neostýchejte se ptát i na to, co je pro vás oba samozřejmé. Pamatujte, že mluvíte pro třetí osobu, posluchače, který nemusí znát vás ani respondenta.

Uvědomte si svou etickou zodpovědnost tazatele. Buďte připraveni zodpovědět jakékoli dotazy narátora ohledně rozhovoru nebo výzkumného záměru. Naše centrum používá formulář smlouvy o tom, že byl respondent dostatečně informován a že mu byl vysvětlen celý proces a také o právech a povinnostech

MEMO 2011/I

---

obou stran. Vy i dotazovaný podepíšete tento formulář před začátkem rozhovoru a respondent obdrží jednu z kopií. Obsahuje poskytovací úmluvu - oprávnění, které shrnuje, co bude s rozhovorem uděláno a dovoluje vám nebo instituci, pro kterou pracujete, použít dále interview dohodnutým způsobem. Součástí formuláře je také speciální pasáž pro respondenta, aby pomocí ní mohl případně podmínit nebo omezit využití rozhovoru. Tato část smlouvy by měla být podepsána na konci rozhovoru, tazatelem i dotazovaným. Dotazovaný může také podepsat celou darovací smlouvu až poté, co přezkoumal záznam nebo přepis. Formuláře používané naší institucí The Center for the Study of History and Memory vám mohou poskytnout příklad takové komunikace s narátorem. Dají se samozřejmě upravit podle vašich potřeb. Šablony formulářů jsou k dispozici na našich webových stránkách:

<http://www.indiana.edu/~cshm/forms.html>.

Ujistěte se, že dotazovaný přečetl formuláře před podpisem a že je správně pochopil. Pokud nechcete používat písemný souhlas, je i přesto dobré mít s sebou informační list pro dotazovaného, kde budou všechny kontaktní informace o vás, vaše výzkumné cíle a jeho/její práva narátora.

Nejlépe je mít jednoho narátora na jeden rozhovor, aby jeho pozornost byla zaměřena na vás a vaše na něj. Pokud se rozhodnete pro dva a více účastníků rozhovoru najednou, ujistěte se, že na nahrávce rozeznáte, kdo právě hovoří. Pamatujte, že budete potřebovat podepsané formuláře od každého účastníka zvlášť. Pro osoby, které přijdou poté, co jste již začali rozhovor, zvažte podpis souhlasu v závislosti na míře příspěví k rozhovoru. Také pamatujte, že jde-li o dva lidi, například manželský pár, stává se, že jeden může být lídrem rozhovoru a druhý se dostane ke slovu zřídka. Je pak na vás, abyste jako tazatel zařídili, že oba budou mít možnost odpovědět na otázky v plném rozsahu a bez přerušení druhým. I proto je praktičtější vést rozhovor s každým zvlášť. Nechte narátora navrhnout místo rozhovoru, u něj doma, nebo v kanceláři, nebo jinde. Ujistěte se, že zvolené místo je klidné, bez rušivých elementů a pokud to tak není, usilujte o jiné. Hluk v pozadí vám může učinit záznam nepoužitelným. Měli byste se vyhnout zvuku klimatizačního zařízení, dopravnímu hluku, zvuku psacího stroje nebo klávesnice, zvuku hodin, telefonů. Je dobré rychle místo rozhovoru ohledat a zvolit ten nejtišší a nejklidnější kout.

Umístěte váš záznamník zvuku nebo mikrofon mezi vás a respondenta, na pevnou podložku, nebo mu připněte mikrofon, je-li opatřen klipem, k oděvu. Nedržte mikrofon v ruce, použijte stojan. Uvědomte si, že manipulace s předměty na stole, šustění papírů apod., může způsobit zvuky, které zatemňují rozhovor. Poznejte silné a slabé stránky vašeho mikrofonu, abyste jim mohli situaci uzpůsobit. Pokud požíváte kameru, rozhodněte se, zda se chcete také objevit v záběru kamery, nebo mluvit zpoza kamery, mimo záběr. Vyzkoušejte kameru na místě. Musíte si být jisti, že je záběr dobře osvětlen a zvuk jasný. Nastavte kameru tak, aby, až se respondent nakloní či jinak pohne, nebyl mimo záběr. Někteří lidé jsou z kamery nervózní a lidé, kterým by např. nevadil audio záznam, se mohou kvůli kameře rozhovoru zaleknout. Ujistěte se předem, že respondent chápe, jak chcete zamenat rozhovor. Když nechce být snímán videokamerou a vy děláte video pořad, můžete zvolit kompromis, fotografii v kombinaci s audio

MEMO 2011/I

---

záznamem. Nechte respondenty nahlédnout do záznamu při testování nahrávacího zařízení. Nikdy nezačněte nahrávat, dokud není respondent připravený a nikdy nenatáčejte, když to dotyčná osoba neví.

Začněte svou nahrávku uvedením vašeho jména a jména dotazovaného, datem a místem rozhovoru. To je velmi užitečné pro pozdější třídění a pořádání záznamů. Pak začněte sbírat jednoduché životopisné informace o narátorovi, jméno, příjmení, datum a místo narození. Pomůže to zklidnit narátora a uvyknout ho na to, že je snímán, a také získáte informace o vašem subjektu před rozhovorem. Jakmile rekordér běží, zaměřte se na narátora, zařízení už pak věnujte minimální pozornost, kromě občasného ujištění se, že záznam probíhá v pořádku. To pomůže, aby se i narátor zaměřil na vás, a ne na přístroj. Nevypínejte nahrávání v průběhu rozhovoru, ani když se narátor dotazuje vás nebo je odvolán např. k telefonnímu hovoru. Pouze, když respondenta přemůže rozrušení, např. začne plakat při upamatování se na úmrtí blízké osoby, je čas vypnout kameru a také poskytnout narátorovi čas k uklidnění. Je vaší povinností mít na paměti blaho svého narátora. Pokud děláte dlouhý rozhovor, dopřávejte dotazovanému přestávky, kdy si může odpočinout, napít se apod., vy můžete zatím zkontrolovat nahrávací zařízení. To zmírňuje pocit únavy a je to užitečné pro vás oba. Nezapomeňte vždy po přestávce zapnout znovu zařízení.

Mluvte jasně, klidným tempem, narátor bude většinou váš styl řeči sdílet. Když položíte otázku, zmlknete a čekejte na odpověď, i kdyby to mělo být několik sekund. Narátoři často potřebují několik okamžiků přemýšlet, dejte jim čas, ať nemají pocit, že hned přeskóčíte k jiné formulaci otázky. Ticho nebývá tak dlouhé, jak to v ten moment cítíte.

Když narátor odpovídá, nepřerušujte ho a nevstupujte mu do hovoru. Někteří lidé mluví dál a dál, ale nechte je mluvit až do konce jejich myšlenky a čekejte trpělivě. Useknutí jejich promluvy navodí dojem, že vás nezajímá, co říkají, nebo že chcete rozhovor uspěchat.

Ověřujte slovně, když lidé dělají gesta, nebo na něco ukazují. Záznamník zvuku nesnímá obraz, u videorekordéru to nebude na škodu. Například „Ryba byla takhle veliká...“ - „Osmnáct centimetrů?“, nebo „Podium bylo támhle...“ - „Přes ulici u rybníka?“

Když se stane, že narátor udělá narážku, která by mohla vést dál za váš dotaz, ujistěte ho, že si věci navíc rádi poslechnete. Jednak dáte najevo, že jste pozorný posluchač a jednak to rozvíjí vztah s respondentem. Když například řekne narátor: „To nebyl problém, mohl bych uvést několik situací, kdy se to stalo.“, je vhodné pronést: „Chcete mi o těch situacích říci?“

Buďte pozorní ke známkám toho, že narátorovi není příjemná otázka nebo směr rozhovoru. To bývá spíše pozorovatelné z neverbálních znamení a řeči těla, než ze slovních. Pamatujte, že můžete zabránit narušení vztahů s narátorem i tím, že na začátku zdůrazníte, že kdykoliv nebude chtít na něco odpovědět, nemusí, že se nijak neurazíte. Buďte opatrní na poznámky k respondentovým odpovědím, aby nevyznely

MEMO 2011/I

---

netrpělivě, neuctivě nebo v odsuzujícím tónu. Rozhovor není vhodná příležitost, abyste převáděli, kolik toho znáte vy, nebo polemizovali s respondentovými vzpomínkami, názory či přesvědčením. Není to o vás. Pamatujte: vy jste oním bezpečným subjektem, který vyslyší respondenta a pochopí ho. Se všemi narátory je potřeba zacházet s bezvýhradnou zdvořilostí, respektem a vděčností za výsadu sdílet s nimi část jejich životů. I kdybyste odcházeli s prázdnou, co se týče informačního přínosu pro váš projekt, je třeba zachovat zdvořilý, profesionální přístup v průběhu celého rozhovoru i po něm.

V neposlední řadě stojí upozornění ohledně sledování chování dotazovaného během rozhovoru. Platí to zejména u starších lidí, kdy lehce můžete přehlédnout známky vyčerpání nebo únavy. Interview je náročná, unavující aktivita, emocionálně i intelektuálně náročná pro vás i respondenta. Pokud dotyčný projeví známky únavy, je lepší rozhovor odložit najindy, než pokračovat přes únavu narátora, který je příliš zdvořilý, než aby to přiznal.

Po interview

Není-li narátor v časové tísní a nespěchá, neodcházejte ani vy rychle po skončení rozhovoru. Jakmile je rekordér vypnutý, přichází čas poděkovat, popovídat o rozhovoru, který jste spolu právě udělali, a často i slyšet nejlepší příběhy nebo nejlepší informace, jež pamětník vůbec poskytne. To je i důvod, proč nesklidit hned po rozhovoru nahrávací zařízení, můžete je pak vždy zapnout znovu (s dovolením dotazovaného), abyste získali příběh navíc. Zde je také příležitost uvědomit si hlavní témata rozhovoru, dojem, zda otázky a odpovědi na ně splnily očekávání, a příležitost vznést další speciální dotazy k pamětníkovi. Tyto dodatečné informace mohou být určeny už jen pro vaši soukromou potřebu, ale mohou vám být užitečné, poskytnou důležité souvislosti nebo okolnosti.

Ujistěte se, že narátor podepíše darovací smlouvu, nebo že jste oba srozuměni s tím, co potřebuje před tím, než ji podepíše (slyšet záznam, autorizovat přepis...). Pokud máte v úmyslu poskytnout váš rozhovor k institucionální archivaci, požijte jejich standardní formu a připravte si doprovodné informace, které daná instituce k archivaci požaduje. Zajistěte, aby pamětník věděl, kde bude záznam jeho rozhovoru uložený a že je toto řešení přijatelné pro něj i pro archiv. Pokud chcete materiály archivovat sami, zajistěte plán, co se s nimi stane v případě vaší smrti, a zjistěte, zda narátor s vaším plánem souhlasí.

Je velmi důležité označit nahrávky pečlivě a kompletně. To znamená označit fyzické médium, CD apod., ale také dobře označovat digitální soubory v počítači, plným jménem narátora, a datem rozhovoru. Mít dobrý systém v pojmenovávání souborů vám ušetří hodně času při pozdějším hledání konkrétního rozhovoru.

MEMO 2011/I

Rozhovor může přinést i vedlejší materiály, dokumenty, fotografie, artefakty, které doprovázejí nebo doplňují rozhovor. Pokud je máte zapůjčené, okopírujte je a urychleně vraťte. Pokud vám byly darovány, uložte je, nebo poskytněte archivu, ujistěte se, že jsou označeny stejně pečlivě jako nahrávky a uložte spolu s rozhovory, opatřené odkazovacím aparátem, aby bylo možné je s nahrávkami propojit.

Transkripce mohou být plné, částečné, ve formě seznamu klíčových slov či krátkého popisu odkazujícího na časové údaje odpovídající časové pozici v rozhovoru. V závislosti na softwaru, který používáte, může být digitální soubor označen tak, že se může posluchač pohybovat z jedné sekce do druhé. Vyberte transkripční formát, který vám vyhovuje nejlépe. Archivy upřednostňují doslovné přepisy, samozřejmě, neboť přepis je pro jednoduché použití snáze přístupný než nahrávka. Pamatujte, že doslovný přepis jedné hodiny rozhovoru může zabrat čtyři až pět hodin času. Přesto, že již existují programy, které jsou schopné zapisovat hlas do psaného textu, stále ještě je nelze použít pro transkripce rozhovoru pro potřeby orální historie. Pokud poskytnete přepis archivu, zjistěte si jejich požadavky na úpravu. Zejména uveďte jména všech účastníků rozhovoru, datum rozhovoru, odlište mluvčí (naše Centrum využívá iniciály příjmení k identifikaci mluvčích) Očíslujte stránky a užívejte záhlaví se jménem narátora, aby stránky různých rozhovorů nemohly být snadno zaměněny.

Nezapomeňte zaslat poděkování vašemu narátorovi. Pokud byly mezi vámi a narátorem dohodnuty nějaké speciální podmínky, např. ohledně kopií rozhovoru, zmiňte tyto podmínky v poznámce a dostňte jim.

Literatura

Níže (za anglickou verzí příspěvku) uvádíme několik vhodných zdrojů, které pojednávají témata, techniky a etické aspekty rozhovorů podrobněji. Další odkazy lze nalézt na webových stránkách našeho Centra. Pokud máte konkrétní dotazy týkající se použití orální historie, neváhejte kontaktovat přímo naše Centrum.

Oral History Techniques: How to Organize and Conduct Oral History Interviews

Before the Interview

Set goals for your project before you begin. First: what are you trying to learn? You might want to come up with a sentence or two that summarizes your research goals, so that you can easily explain to your interviewees what you are researching and why it is important. Second: what kinds of information already exist about your research topic, and in what form? For example, if you wanted to do a biography

MEMO 2011/I

---

of a politician, you would want to look at campaign literature, political documents, other biographies that already exist—all the sources you could find that would tell you more about this person. If you were studying an event—for example, a strike in a factory—you would want to consult newspaper accounts, factory records, union records, perhaps even economic data that would indicate the effects of the strike. If you were studying a family member, the data you consult may be in different forms—scrapbooks, photographs, family heirlooms, diaries, etc. Third: you need to consider who you will need to interview to learn about your topic. Make a list of potential interviewees; this list will grow as you are referred to additional interviewees. It may not even be a list of names at first. For the factory strike, for example, your list might include strikers, management, union representatives, police on the picket line, counter-demonstrators, etc. Fourth: what product(s) do you want to create from this study, and who is the audience for the product(s)? The answer to these questions will help you decide what kinds of information you'll need and in what medium to record it. For example, if you were planning to create a website, you would need to create digital audio or video files of your interviews. You would need digital scans of any photos or documents you wanted to upload as part of the history you are presenting. You would want to be sure that the people you interview know that their interview will be available to the whole world at the click of a mouse, and you will want to keep that in mind as you decide what to post on the website and what to leave out.

Prepare for each interview by knowing as much as you can about the person you'll be interviewing. Remember what information you want to gain from the interview, and design a list of questions with that focus in mind. Remain open-minded, however; data can take you in new directions as the research and the interviews progress. If you are going to be interviewing someone about whom few or no written record exists, learn more about the times and circumstances of their lives. For example, if you were studying a woman who was an Army nurse in World War II, you might have access to some records of her service, but you should also learn about that time in history and the role of an Army nurse so you can shape your questions to better capture the history she lived. Such knowledge will also assist you in establishing rapport with the interviewee by laying a groundwork of shared knowledge and confirming your interest in him/her.

Set up the appointment for the interview, confirm the appointment, and keep the appointment. Arrange to conduct the interview in a place and time most comfortable for the interviewee, away from noise and distractions.

Buy the best recording equipment you can afford. Know your equipment thoroughly, be it audio or video, and make sure it is in working order before you arrive at the interview. Test it again on site, with the interviewee and you both speaking on the recording to be sure you are both clearly audible. Use an adaptor in preference to batteries (so an extension cord is a good idea). If you use batteries, carry extra. Use high quality equipment and supplies; you get what you pay for. Use an external microphone that is

MEMO 2011/I

---

stereo and omnidirectional in preference to the recorder's built-in microphone. Record at the highest quality level on your digital equipment—do not compress the files as you record. This means you may need to have extra memory sticks or digital tapes or CDs—whatever your particular machine uses—so be sure to bring them along with you. If your digital recording equipment (audio or video) has an ear bud that allows you to hear the recording as it is being made, get accustomed to using it and wear it during the interview to be sure there is no audio dropout or microphone failure.

Prepare a list of questions for the interview. You need not follow this list exactly; other questions will arise during the interview, but they will give a solid organization and cohesiveness to your interview. They also make it easier, if you do multiple interviews on a topic, to be sure you cover the same information with all your interviewees. Put the simplest questions, like biographical data, at the beginning, and the most complex or sensitive questions at the end. Group the questions logically, so you and your interview subject can easily follow the progression of ideas or chronology in the interview. If you are not sure of the wording of a question you've constructed, try it out on another person. Another good way to check the focus of individual questions is to ask yourself, "What am I trying to learn with this question?"

Ask simply structured, single-topic questions. Compound questions (strings of questions linked together with "and"), multiple rephrasing, and false starts are harder to answer, and harder to transcribe. This is another good reason to prepare a list of questions in advance. Take your time. If you have more than one point to pursue on a given topic, compose follow-up questions. And if a point that hasn't occurred to you in composing your questionnaire flies by in the midst of an interviewee's answer, you can always go back to it later in the interview. Keep a pen handy to jot down a word or two during the interviewee's response to remind yourself to follow up on that point when the interviewee is done speaking.

Ask open-ended questions rather than questions that can be answered by yes or no. You want to encourage the fullest response possible to each question. Especially do not ask leading questions. You want people to feel free to tell their own stories and express their own opinions. For example, if you were interviewing a factory worker, you would not ask, "Don't you feel that management was hostile to your concerns?" but "What was the attitude of management to your concerns?"

Questions should be not only open-ended but concrete, avoiding as much as possible jargon or theoretical concepts (unless the jargon and concepts are part of the interviewee's experience). Remember that people's memories hang on substantial hooks. Asking for a description of a typical day or a family gathering, or breaking a subject down into its component elements (for a study of a factory, for example, asking about coworkers, work processes, job training, etc.) will give the interviewee points of reference from which to reminisce.

MEMO 2011/I

Interviews are generally improved by sending the interviewee a list of your questions or a summary of the topics you'll be asking about—in the latter case be sure that your summary is written in neutral terms that won't prejudice the interviewee toward a certain perspective. The point is to give the interviewee time before the interview to think about people and events that may not have occurred to him/her in a long time. Be sure to explain that the questionnaire or summary is only a framework, that other points may occur to both of you that could be included during the interview, and any question the interviewee does not want to answer can be skipped.

Be aware of your personal appearance before you go to the interview. The tone you set nonverbally can be as important to the interview's success as what you say. Your attire tells the interviewee something about how you view him/her and the interview itself. Casual clothes can suggest a more informal atmosphere, but they can also suggest a lack of care or respect to some interviewees; businesslike clothes can suggest a more formal, purposeful atmosphere, but can intimidate some interviewees. Try to match your appearance to what will best put the interviewee at ease with you and the interview process.

Be aware that there can be subject areas or data out of your reach because of some inhibiting factor in your relationship to the interviewee: sex, age, class, etc. Be sensitive to these factors, and try to work past them, but do not alienate the interviewee by pressing too hard for information he/she doesn't want to share. The single best strategy for bridging these kinds of obstacles is for the interviewer to show respect and courtesy to the interviewee, and to make the interview itself a “safe place” where the interviewee feels heard and understood. Part of that atmosphere comes from the interviewee understanding the goals of the interview, his/her role in the research, his/her freedom to answer a question or not, and how the interview will be used. Part of that atmosphere comes from the interviewer being a friendly, non-judgmental, interested listener to the life experiences and opinions of the interviewee.

Unexpected barriers to full disclosure can also arise from your level of familiarity with the interviewee. Sharing a lot of history in common with the interviewee can be as challenging to work past as meeting the interviewee for the first time. This can be a particular challenge when interviewing family members. Things you both know can be taken for granted, and things taken for granted are generally unspoken. Try to stay alert for this kind of data, and do not be shy about stating what is (for both of you) obvious. Remember you are speaking for a third person, the audience for the interview or its product(s), who may not know either of you.

Know your ethical responsibilities as an interviewer. Be prepared to answer any questions the interviewee may have about the interview or the research project. Our Center uses an "informed consent" form that explains the interview process and the rights and responsibilities of both parties. You and the interviewee sign the informed consent form before beginning the interview, and the interviewee is given a copy. Have a "deed of gift"—a permission form—that summarizes what will be done with the interview,

MEMO 2011/I

---

grants you (or the organization/institution you work for) permission to use the interview, and has room on it for the interviewee to state any restrictions or conditions on the interview's use. Both of you should sign this form at the close of the interview. The interviewee can wait to sign the deed of gift until after having reviewed the recording or transcript. The permission forms used by the Center for the Study of History and Memory can give you examples of the information they communicate. These forms can be modified according to your plans for the interviews gathered in your own project. Templates of our forms are available on our Center's website at <http://www.indiana.edu/~cshm/forms.html>. Be sure the interviewee reads and understands all forms before you begin the interview.

If you do not use a written informed consent, it is still a good idea to have an information sheet to give the interviewee which includes your contact information, or a checklist of information to go over with him/her before the interview begins so that he/she has a clear understanding of the interview process, the research goals, and his/her rights as a participant in the interview.

It is best to have a one-on-one interview so that the interviewee's attention is focused on you, and yours on him/her. If you can't avoid it, or choose to interview a couple or a group, be sure to identify on the recording all the people who take part in the interview. Note: you need signed forms from each participant in the interview. For people who may wander in once you've begun, use your judgment on getting signed forms depending on the person's contribution to the interview. Also note: if you do an interview with more than one person—a married couple, for example—it is generally the case that one is the conversation leader and one tends to be more quiet. It is up to you as interviewer to be sure that both people have the opportunity to answer the questions fully and without interruption or contradiction by the other spouse (which is why it is generally easier to do each person's interview separately!).

Let the interviewee suggest the interview location, whether that is their home or office or another location. Make sure the place chosen is quiet and away from outside distractions; if it is not, have an alternative location to suggest that will provide a quiet, comfortable setting. Background noise can destroy an interview by making the recording unintelligible. Air conditioners, traffic noises, typewriters, clock chimes, ringing telephones, etc. should all be avoided if possible. It is important to examine the area around you before you begin the interview and choose the quietest location you have available to you.

Place the audio recorder and microphone between you and your subject on a solid surface (or attach the microphone to him/her if it is the clip-on type). Do not hold the microphone in your hand; use a microphone stand. Be aware that moving objects on the table, shuffling papers, or fidgeting (if the microphone is on the person) can cause noises that obscure the conversation. Know your microphone's

MEMO 2011/I

---

strengths and weaknesses so you can plan around these kinds of disruptions as you set up the equipment. If you are using a video recorder, decide if you want yourself to appear on the recording, or if you will be speaking off camera. Test the video you are getting on site. You want to be sure the image is well lit, and the audio is clear. Set the camera so that if the interviewee leans or changes position, he/she won't be cut off or out of frame.

Some people are nervous about being recorded, and some people who might allow an audio recording might balk at a video recording. Be sure the interviewee understands before the meeting that you wish to record the interview and in what format. If he/she does not want to be videotaped, for example, but you are working on a video project, one possible compromise is an audio recording and a photo of the interviewee. Let your interviewee hear or see the playback when you test the equipment. Never start recording until the interviewee is ready to begin, and never record without that person's knowledge.

Start your recorded interview with a statement of the names of yourself and your interviewee(s), the date, and the location. This is very helpful when you have multiple recordings to sort through later. Then begin by collecting simple biographical information from the interviewee, such as full name, date of birth, and place of birth (which should also be at the beginning of your questionnaire). This helps put the interviewee at ease with being recorded and gets the basic information about your subject up front in the interview.

Once the recorder is running, focus on the interviewee, and give the machine only the minimum attention necessary to be sure it is recording smoothly. This will also help the interviewee focus on you instead of the machine. Do not turn off the recording during an interview unless the interviewee asks you to, or the interviewee is called away (by a phone call, for example). The only other time to turn off the recorder would be if the interviewee becomes upset (for example, becomes tearful remembering the death of a close family member) and needs a moment to regain composure. It is your responsibility to monitor the well being of your interviewee. If you are doing a long interview, creating regular breaks give you time to check the equipment as well as a chance for your interview subject (and you) to stretch or get a drink. This alleviates fatigue and is beneficial to both of you. Be sure to turn the equipment on again when the interviewee is ready to resume talking "on the record."

Speak at a sedate pace, and speak clearly. The tone you set will generally be echoed by the interviewee.

After you ask a question, stop and wait for the answer, even if you have to sit in silence for several seconds. Subjects often need several moments to think about the questions you ask. Give them quiet time; do not feel you need to leap in right away with a rephrased question or a different question. The silence is not really as long as it feels!

MEMO 2011/I

Once the answer comes, do not cut off or talk over an interviewee. Some people do like to go on and on, but let them talk to the end of their strand of thought and wait for an opening patiently. Cutting them off gives the impression that what they're saying isn't important to you, or that you are hurrying through the interview.

Verify verbally when people make gestures or point out something. The audio recorder can't see; this won't be as much of an issue if you are videotaping the interview. For example: "The fish was this big." Interviewer: "About eighteen inches." Or "The bandstand was over there." Interviewer: "Across the street by the pond."

Keep alert for cues from the interviewee that he/she will expand on a topic you bring up provided you let them know you want to hear it. For example, if an interviewee says, "Oh, that wasn't much of a problem, although I can think of several times where it was," it is a cue to say, "Would you like to tell me about those times?" This not only shows you are listening and enhances rapport with the interviewee; it can also give you good material the interviewee won't volunteer otherwise.

By the same token, keep alert for clues that the interviewee is uncomfortable with a question or line of questioning. This is more often clued in by body language than verbally, although some interviewees won't hesitate to tell you how they feel about a question! Remember you can prevent this rapport-damaging eventuality by letting the interviewee know before the interview begins that he/she has the right at any time to refuse to answer a question, and that will not offend you.

Be alert to your own responses to an interviewee's remarks, taking care not to sound judgmental, impatient, or disrespectful. An interview is not the place to show off how much you know, or to take issue with an interviewee's memories, beliefs, or opinions. It is not about you! Remember: you are that "safe place" in which the interviewee can be heard and understood. All interviewees are to be treated with unfailing courtesy, respect, and gratitude for the privilege of sharing a part of their lives with you. Even if you come away with nothing that you feel is of material benefit to your project, you can consider any interview a success if you have maintained a positive, polite, professional stance throughout the interview.

One last element of interviewee behavior to keep an eye on, especially with older subjects, is fatigue. Interviewing is a tiring process; it is emotionally and intellectually challenging for both you and the interviewee. If the person is showing signs of weariness, it is better to adjourn and take up the interview another time than to press on with an interviewee who's too tired to think clearly any longer but too polite to tell you enough is enough. You can always reschedule and continue the interview another time.

After the Interview

Unless the interviewee is pressed for time, do not run right out after an interview. Once the recorder is turned off, there is always time to say thank you, to chat about the process you've just undergone together, and often to hear the best stories or most important data the interviewee has said during your entire meeting. That's why it is a good idea not to put the machine away at once; you can always turn it on again (with the interviewee's permission) to get one more story down. This is also where keeping field notes on each interview experience comes in handy. Field notes can remind you of the major topics of the interview, your impressions of how the interview questions worked or didn't work as you expected, and any special requests you need to follow up for the interviewee. These notes are for the your own use. They can be very helpful in providing a quick reference point for the interview context and the data gathered.

Be sure that the interviewee signs the deed of gift, or that you both understand clearly what the interviewee wants to do (hear the recording or edit the transcript, for example) before signing it. If you intend to submit your interviews to an established archive, use their forms and know what information they will need to accompany the interview when you deposit it. Be sure the interviewee knows where the interview will be deposited, and that this arrangement is acceptable to both the interviewee and the archive. If you intend to archive the materials yourself, be sure you have made plans for what will happen to the interviews after your death, and be sure the interviewee is aware of that plan as well.

It is very important to label recordings completely and carefully. In digital terms, that means labeling the physical medium--the CD or digital tape, for example--but it also means creating good identifying data for the digital files stored on your computer, such as a file name that is the interviewee's full name and the date of the interview. Having a good file naming system and applying it consistently will save you time when you're looking for a particular interview later.

Collateral materials are documents or photos or material artifacts that accompany or supplement an interview. If these are loaned to you, be sure to copy or scan them, and return them promptly. If they are given to you to keep or to pass on to an archive, be sure to label them as carefully as the recordings, and to store with them whatever explanatory notes may be needed to explain the significance of the artifact and to easily link it back to the interview recording.

Transcription can be full, partial, or a list of keywords or short descriptions accompanied by times to approximate their location in the interview. Depending on the software you are using, digital files can also be marked so a listener can move from one section to the next. Choose the transcription format that best suits your needs. Archives prefer verbatim transcripts, of course; a transcript is simply easier to use than an audio recording. Be aware it can take four to five hours to do a verbatim transcript of one hour of an audio recording. While there are software programs that can take the place of a transcribing machine for your digital files, and even have a foot pedal that can plug into a USB port, at this writing voice recognition software is still not able to fully replace transcribing oral history interviews. If you are submitting your interviews to an archive, find out their stylistic requirements for transcripts. Be sure that whatever style you use, you put the names of all participants, the date of the interview, and distinguish the speakers from each other (for example, our Center uses the initials of the last names to identify speakers). Number the pages of your transcript, and use a header with the last name of the interviewee so pages from different interviews cannot easily be mixed up.

Send a thank-you note to your interviewee. If any special arrangements were made between you—for example, for copies of the interview, a follow-up interview, or a copy of the final product(s)—reiterate these promises in the note, and follow up on your promises.

Bibliography

I have listed below a few excellent resources that discuss interview topics, techniques, and ethics in more detail. Additional citations can be found on our Center's website. If you have particular questions about doing oral history, please feel free to contact our Center.

DUNAWAY, David - BAUM, Willa K. *Oral History: An Interdisciplinary Anthology*. Second Edition. AltaMira Press, 1996. ISBN 0-7619-9188-3.

MACKAY, Nancy. *Curating Oral Histories: From Interview to Archive*. Left Coast Press Inc., 2007. ISBN 978-1-59874-058-5.

ORAL HISTORY ASSOCIATION. *Principles and Best Practices: Principles for Oral History and Best Practices for Oral History*. Adopted October 2009. <http://www.oralhistory.org/do-oral-history/principles-and-practices/>

PERKS, Robert - THOMSON, Alistair, editors. *The Oral History Reader*. Routledge, 1998. ISBN 0-415-13351-1.

RITCHIE, Donald A. *Doing Oral History*. Twayne Publishers, 1995. ISBN 0-8057-9128-0.

SOMMER, Barbara W. - QUINLAN, Mary Kay. *The Oral History Manual*. AltaMira Press, 2002. ISBN 0-7591-0101-9.

YOW, Valerie Raleigh. *Recording Oral History: A Practical Guide for Social Scientists*. Sage Publications, 1994. ISBN 0-8039-5579-0.

Z přehlíženého respektovaným: Stala se orální historie uznávaným oborem? / From stepchild to elder: Has oral history become 'respectable'? (Sean Field, překlad do češtiny Nikola Kleinová)

Abstrakt

Článek sleduje počátky metody orální historie v moderní historiografii a její proměnu z okrajové a přehlížené disciplíny v respektovanou a seriózní. Autor se zamýšlí nad klady a úskalími této proměny a snaží se iniciovat diskusi předních odborníků na toto téma. Všímá si rovněž osobitosti metody v rámci jednotlivých národních historiografií.

Klíčová slova: Orální historie, metodologie historiografie, narace, IOHA, apartheid, Komise pravdy a usmíření

Abstract

The article traces the origins of methods of oral history in modern historiography and its transformation from a marginalized and neglected discipline in a respected and reputable one. The author reflects on the benefits and pitfalls of this transformation and trying to initiate a discussion leading experts on this topic. It also renders the particularities of each method in the national historiographies.

Keywords: Oral history, methodology of historiography, narration, IOHA, apartheid, Truth and Reconciliation Commission

Z přehlíženého respektovaným: Stala se orální historie uznávaným oborem?

V duchu konstruktivní diskuse mi dovoluje zamyslet se nad následujícími otázkami. V šedesátých a sedmdesátých letech se orální historie šířila díky důrazným výzvám orálních historiků, kteří kritizovali stávající intelektuální i politický stav a diskriminační praktiky. V osmdesátých a devadesátých letech povzbudily vzrušené debaty o významu paměti a narativního výkladu mnoho dalších orálních historiků po celém světě. Orální historie také čelila různým kritikám, přičemž některé označovaly orální historii za „neseriózní“ či druhořadý obor akademické obce. Ale v novém tisíciletí se orální historie stala uznávanou a možná dokonce „mainstreamovou“... Pokud tomu tak je, máme to hodnotit jako pozitivní nebo negativní?

Tyto otázky vyplývají z dialogu, který se objevil v roce 2008, když Alessandro Portelli navštívil Jihoafrickou republiku a vedl zde seminář v muzeu *District Six Museum* v Kapském Městě (pořádaný spolu s Centrem orální historie v Kapském Městě a jinými organizacemi). Portelli byl posluchačstvem dotázán: „Stal se konečně z orální historie populární obor, který se vymanil ze své kritické a nejisté pozice?“ Zatímco tazatel odkazoval hlavně na souvislosti v Jihoafrické republice, myslím si, že pro orální historiky je to významná otázka k zamyšlení ve vztahu k jejich vlastním národním kontextům, a stejně tak je dobré zvážit tuto otázku na mezinárodní úrovni Mezinárodní asociací orálních historiků. O několik dní později, na semináři, který se konal v jiném muzeu (*Robben Island Museum*), Portelli podotknul, že nejdůležitější nebyla snaha, aby orální historie stabilizovala svoji okrajovou pozici, nýbrž to, aby se stala respektovanějším oborem, přičemž je nutno přemýšlet o důsledcích, jaké tato skutečnost bude mít. V tomto stručném vstupu chci představit některé související myšlenky, nikoli však jako pokročilé vědecké argumenty, nýbrž jako úvod k zahájení toto diskusního fóra na webových stránkách IOHA.

Nejprve mi dovoluje použít jako výchozí bod souvislosti z Jihoafrické republiky. Je dobře doloženo, že během bojů proti apartheidu v osmdesátých letech měla orální historie a historické instituce tyto základní cíle – nejenom v jejich kritice vůči tomu, jak akademické a archivní instituce umlčovaly či marginalizovaly všeobecné povědomí, ale také v úsilí politickou cestou odstranit režim apartheidu. Potom, v období pozdního apartheidu, od roku 1994, se spustila lavina svědectví, která odstartovala se

vznikem *Komise pravdy a usmíření (Truth and Reconciliation Commission)*. Tento tlak byl navíc umocněný boomem různých vzpomínkových iniciativ, které vznikaly v pozdním období existence Komise. V ostatních posttotalitních zemích v Africe, Latinské Americe, východní Evropě a Asii samozřejmě panovaly obdobné trendy. Ale v Jihoafrické republice vyvolává stále častější využívání orální historie a metodologie zaměřené na svědectví, zejména ze strany vládních institucí, znepokojivou představu, že je orální historie zneužívána k tomu, aby ospravedlnila převládající výklad establishmentu a marginalizovala kritické ohlasy. Například úsilí propagovat činnost orálních historiků prostřednictvím rezortů jihoafrické vlády je sice vítáno, ale establishment má tendenci domnívat se, že nekritickým a zjednodušujícím „využíváním“ orální historie komunit, které byly dříve utlačované nebo marginalizované, si automaticky získá jejich podporu a požehnání při budování národního státu. Navíc realizace orálně-historické metody ve školních osnovách země s minulostí apartheidu i její větší rozšíření na univerzitách jsou sice velmi významné, ale jaké jsou skutečné důvody takto rozsáhlé institucionalizace?

Nemůžu se dočkat, až se uslyším, zda-li se orální historici v jiných zemích, a to zejména v posttotalitních společnostech, potýkají se stejnou či odlišnou dynamičností paměti, která souvisí se sociálně-politickým přechodem k demokracii. Je například správné navázat na základní tradice orální historie a povýšit je na vědeckou disciplínu, jak argumentoval Jose Carlos Sebe Bom Meihy v Brazílii? Přesto sám připouští, že je to je vlastně paradox.

Za druhé, digitální technologická revoluce umožnila jednodušší nahrávání, šíření a uchovávání vzpomínek. Tato revoluce formuje postupy orální historie po celém světě, ale co motivuje tento rapidní nárůst „vzpomínkových iniciativ“?

Je to strach ze zapomenutí, který vyvolává touhu pamatovat si, nebo je to něco jiného? Může být přesycení a přetížení paměti v naší kultuře tím, co ohrožuje samotný systém paměti? Vyvolávají právě tyto důvody strach ze zapomínání? ...naše dnešní světská kultura se děsí zapomínání a zkouší se tomuto strachu bránit touto strategií - zaznamenáváním.

Digitální revoluce pochopitelně neznamená jenom zjednodušení nahrávání a kopírování záznamů, ale také větší riziko jejich nenávratné ztráty. Nemůžeme být ale poháněni pouze strachem ze zapomínání nebo obavami, že smažeme nebo ztratíme vzpomínky jednotlivců/kolektivu... A zatímco je, zejména pro postkonfliktní společnosti, zaznamenávání klíčové, představuje také určité riziko, že individuální a kolektivní paměť „ustrne“ v knihách, na pomnících a v archivech. Stručně řečeno, pokud budeme orální historii nahrávat pouze pro to, aby byla zachována, nehrozí tady nebezpečí, že se zachovají pouze některé z mnoha pohledů a koncepcí minulosti? Tento statický přístup samozřejmě odporuje empatickému a otevřenému postoji, který přijímá za vlastní většina orálních historiků.

Možná je třeba se zamyslet nad jedním z ústředních motivů dřívějších vln orálně historické práce, který přispěl k formování sociální změny, a to jak v akademickém či archivním prostředí, tak i mimo něj. Nenavrhují tady návrat k romantické představě o orálních historících, kteří „osvobozují svět“. Jenom naznačují, že pokud zůstaneme věrni dynamickému vyprávění lidí, význam šíření lidských příběhů prostřednictvím různých forem médií vrostе. Navíc, nejcitlivější a nejkritičtější otázkou je prozkoumat způsoby, jak šířit různé, konkurenční verze, vzpomínky a interpretace minulosti. Tento méně didaktický přístup má potenciál vyvolávat více diskusí mezi výzkumníky, respondenty a veřejností.

Oním přispíváním ke společenské změně mám také na mysli změny, které podporují zlepšování života chudých lidí a lidí na okraji společnosti. Obdivuji orální historiky, kteří nedělají pouze nahrávky rozhovorů, ale také si dokážou vytvořit hluboký „spolupracující“ vztah s respondenty. Přeji si dozvědět se o projektech, které se odehrávají v různých národních kontextech napříč světem, ale není o nich příliš slyšet, protože se často odehrávají mimo akademické instituce.

Za třetí, je zde mnoho ukazatelů, že orální historici využívají (v mezinárodním měřítku) vizuálních a audiovizuálních nahrávacích zařízení. To je z mého pohledu žádoucí. Mimo jiné to znamená, že v budoucnu můžeme očekávat víc orálně historických a fotografických publikací. Nicméně by mě zajímalo, zda orální historici na mezinárodní úrovni dostatečně diskutovali nad post-strukturalistickou kritikou, která orální historii viní z „logocentrismu“ – tj. upřednostňování „slov“ před „obrazy“. Nenaznačuji, že orální historici s tím sami nejsou obeznámeni, přemíra orálně historických prací operujících se vzpomínkami a představivostí je toho důkazem. Spíše mě zajímalo, zda by nebylo dobré reagovat na tuto kritiku analýzou a reflexí hluboce vizuálních aspektů paměti. Abych zaujal konkrétní stanovisko – jsem fascinován tím, že proces nahrávání rozhovorů v orální historii formuluje mluvené slovo, věty a příběhy tak, že zprostředkovávají smysl obrazů a pocitů o minulosti očima vypravěčů. Různé způsoby zprostředkovávání slovních obrazů vypravěči jsou jistě podstatou orálně-historické činnosti. Existují snad nějaké jiné způsoby, jak můžeme analyzovat a interpretovat tento významný aspekt procesu strukturování paměti a podat mluvený příběh?

Jaká je potom moje odpověď na otázky uložené v úvodu? S ohledem na značné rozdíly v postupech orální historie v rámci národních kontextů souhlasím, že metodologie orální historie v jistém smyslu dospěla a stala se respektovanou disciplínou. Na jednu stranu je pozitivní, že se orální historie rozšířila po celém světě. Na druhou stranu tu jsou i negativní důsledky, pokud jsou orální historici méně kritičtí vůči formám diskriminace a útlaku, a to nejen v minulosti, ale také v současnosti. Nenavrhuji tady, že bychom měli stavět barikády, ale přesněji: pokud má orální historie spravedlivě posoudit demokratizaci sebe samé a svoji protidiskriminační etiku, pak můžeme být, přinejmenším podle toho, jak to podala Verena Alberti na konferenci CPDOC v Brazílii v roce 2008, „intelektuálními aktivisty.“ Navíc bych tvrdil, že naším ústředním závazkem je nebyť pouze jedním ze studijních oborů, ale v průběhu času také nalézat způsoby, kterak můžeme z pozice orálních historiků zprostředkovávat díky našim projektům a souvisejícím aktivitám sociální změny. Chápání našich rolí jako zprostředkovatelů změn, ať už máme jakoukoliv odbornou způsobilost, je podle mě klíčové k udržení se orální historie na kritickém rozhraní. Co znamenají tyto otázky a tvrzení pro Mezinárodní asociaci orální historie? Mezinárodní asociace orální historie zjevně není politickou organizací a ani by neměla být. Jedním z hlavních důvodů, proč metoda orální historie stále přitahuje vědecké i nevědecké výzkumníky je právě její demokratizační potenciál a tendence kriticky hodnotit metodiku orální historie, které tu byly a budou. IOHA orální historii pojímá, a měla by pojímat, v rámci všeobíhajícího závazku vůči demokracii, velké rozmanitosti názorů různých zemí a různých ideologií. Představované přístupy se proměňovaly z liberálních přes socialistické až po ultralevicové a orální historici také přijali škálu moderních a postmoderních paradigmat. Z mého pohledu, tato ideologická a konceptuální rozmanitost mezi orálními historiky je její silou až potud, dokud se nestane její slabostí. Za naprosté minimum považuji nutnost pokračovat pro tuto různorodost orální historie a formulování postojů v poskytování prostoru na konferencích, v publikacích a na našich webových stránkách. Tyto diskuse musí být konstruktivní a stimulovat orální historiky různého věku k tomu, aby nejenom pracovali na projektech v jejich vlastním kontextu, ale také aby kriticky reflektovali, jak a proč se angažují v orální historii a práci s pamětí. Navíc, pokud mohu být tak směšlý, bych rád slyšel

více debat o propojování mezi projekty orální historie, historiografie a lidové paměti. A to, jak jsou tyto změny interpretovány a projednávány v jednotlivých národních kontextech.

Shrnutí

Na závěr bych rád zdůraznil, že je skvělé, že orálně historické „hnutí“ a jeho metodologie získaly respekt a úctu. Neupustme od základních záměrů, které motivovaly mnoho z nás k tomu, aby se na prvním místě věnovali projektům orální historie. Pokračujme v udržování dynamismu vyprávění orální historie šířením příběhů a paměti prostřednictvím různých médií. Pohlížejme na svoji práci kriticky a snažme se učit od sebe navzájem. Nejdůležitější ze všeho však je, abychom zůstali otevřeni k tomu, čemu se učíme od vypravěčů, kteří zůstávají naším prvotním zdrojem informací. To, jak čerpáme z tvořivosti obsažené v rozhovorech s vypravěči, by nás mělo motivovat k tomu, abychom pokračovali v procesu konceptuálních úvah a hovořili o příbězích, které si vyprávějí mezi sebou a které vyprávějí nám. Neměl jsem v úmyslu shrnout tady dějiny orální historie, k tomu slouží velmi užitečný přehled Ala Thomsona „Čtyři transformace paradigmat v orální historii.“

From stepchild to elder: Has oral history become ‘respectable’?

In the spirit of constructive debate and reflection, allow me to reflect on the following issues. In the 1960s and 1970s oral history proliferated through radical challenges posed by oral historians to various intellectual and political ‘status quos’ and discriminatory practices. Then in the 1980s and 1990s, heated debates around the significance of memory and narrative construction energised many oral historians across the globe.¹ Oral history also faced various critiques, with some describing oral history as ‘unreliable’ or the ‘stepchild’ of academia. But in the new millennium has oral history become ‘respectable’, perhaps even ‘mainstream’? And if yes, should we interpret these as positive or negative assessments?

These questions stem from a dialogue that occurred in 2008, when Alessandro Portelli visited South Africa, and gave a seminar at the District Six Museum in Cape Town (jointly hosted with the Centre for Popular Memory and other organizations). He was asked from the floor: has oral history become ‘trendy’ and ‘lost its critical and subversive edge’? While the questioner was mainly referring to the South African context, I think this is a significant question for oral historians to think about in relation to their respective national contexts and for IOHA to consider on an international level. A few days later, at a seminar held at the Robben Island Museum, Portelli suggested that it was less that oral history had lost its subversive edge but that it has become ‘more respectable’ and that this has implications we need to think about. In this brief intervention, I want to present some related thoughts,

---

¹ It is not my aim to do a history of oral history here, for a very useful overview, see Al Thomson, ‘Four paradigm transformations in oral history’. *The Oral History Review*, (2007), www.accessmylibrary.com/comsite/ accessed 22/2/2008.

not as a developed academic argument but as a way of starting this debate forum for the IOHA website.

Firstly, allow me to use the South African context as a starting point. It is well documented that during the 1980s anti-apartheid struggles, oral history and history institutions had radical intentions to not only critique how popular forms of knowledge were silenced or marginalized by academic and archival institutions but to also politically undermine the apartheid regime. Then in the post-apartheid period since 1994, many South Africans have been caught-up in a testimony ‘fever’ that commenced with the Truth and Reconciliation Commission (TRC) and has propelled an on-going boom in post-TRC memory initiatives. There have of course been similar trends in other post-authoritarian countries across Africa, Latin America, Eastern Europe and Asia. But in the South African context, the growing acceptance and use of oral history and testimony-based methodologies, especially by government institutions, raises the troubling scenario that it might be used to validate new master narratives and marginalize critical voices. For example, the drive to promote oral history work through South African government departments is to be welcomed but they tend to assume that the uncritical or simplistic ‘recovery’ of oral histories of communities that were previously oppressed or marginalized, will automatically support or advance the building of a new nation-state. Moreover, the implementation of oral history methodology in the post-apartheid school curriculums and its greater use at universities is significant but what are the implications of this greater institutionalization?

I am eager to hear if oral historians in other countries, especially post-authoritarian societies are grappling with similar or different memory dynamics relating to the socio-political transition towards democracy. For example, is the way to continue the radical traditions of oral history through developing it into a ‘discipline’ as Jose Carlos Sebe Bom Meihy has argued in Brazil?² Although he acknowledges that this has paradoxical dimensions.

Secondly, the digital technological revolution has made it easier to record, disseminate and archive ‘memories’. This revolution is shaping oral history practices around the world but what is motivating this rapid increase in memory initiatives?

Is it the fear of forgetting what triggers the desire to remember, or is it perhaps the other way around? Could it be a surfeit of memory in our culture creates such overload that the memory system itself is in danger of imploding, thus triggering the fear of forgetting? ...our secular culture today is in such a terror of forgetting and it tries to counteract this fear with survival strategies of memorialisation.³ The digital revolution of course not only makes it much easier to record and copy but also so much easier to erase. But we cannot only be driven by a fear of forgetting or a fear of individual/collective memories being erased or lost. And while memorialisation is especially crucial for post-conflict societies it also poses the risk of ‘fossilising’ individual and collective memories in books, monuments and archives. In short, if we record oral histories only for the purposes of conservation is there not a danger of ‘fixing’ particular views or conceptions of the past? Surely such a static approach is an anathema to the empathic and open-ended approaches adopted by most oral historians.

---

² Jose Carlos Sebe Bom Meihy, ‘The radicalization of oral history’, *Words and Silences*, n.s. 2, no. 1, (2003), pp 31 – 41.

³ Andreas Huyssen, ‘Trauma and Memory: A New Imaginary of Temporality’, J. Bennet and R. Kennedy (eds.), *World Memory, Personal Trajectories in Global Time*, (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2003), 16 – 29.

Perhaps we need to ponder one of the central motives of the earlier waves of oral history work, which was to contribute to forms of social change, both in and beyond academic or archival locations. I am not suggesting a return to a romantic notion of oral historians 'liberating the world'. Rather, I am suggesting that if we are true to the dynamism of peoples' oral story-telling and performances, then disseminating people's stories through multiple forms of media is highly significant. In addition, then the more sensitive and critical task is to explore ways to critically disseminate the different, even competing versions, memories and interpretations of the past. This less didactic approach has the potential to stimulate more debate amongst researchers, informants and other audiences.⁴

By contributing to social change I also mean developmental change in contributing to improving how economically poor and socially marginalised peoples live their lives.⁵ In this context, I admire those oral historians who do not just record the stories of interviewees but craft a deeply 'collaborative' relationship with informants. I long to hear more about such projects, which I suspect are happening in various national contexts across the globe but are seldom heard of because they tend to happen outside of academic institutions.

Thirdly, there are many indications that oral historians are internationally making greater use of visual and audio-visual recording devices. This is to be welcomed in my view. Also, there are more oral history and photography publications due in the future. However, I wonder whether oral historians internationally have sufficiently debated and responded to the post-structural critique of oral history being guilty of *logocentricism* i.e. giving primacy to 'words' over 'images'. I am not suggesting that oral historians are *per se* ignorant of this, the plethora of oral history works dealing with memory and imagination is testimony to that. Rather, I have been wondering whether one way of responding to this critique is to analyse and reflect on the profoundly visual aspects of human memory. To make the point concretely, I am fascinated by the fact that in the process of oral history dialogues interviewees construct/perform spoken words, sentences and stories to convey a sense of their mental images and feelings about the past. The story-teller's various acts of conveying 'verbal pictures' is surely at the dialogic heart of the oral history enterprise.⁶ Are there perhaps new ways in which we can analyse and interpret this significant aspect of memory construction and oral story-telling?

What then is my response to questions posed at the outset?: Bearing in mind significant differences in oral history practices across national contexts, I am agreeing that oral history methodology has in a sense grown-up and become 'respectable'. But this is paradoxical. On the one hand, it is a positive phenomenon in so far as it refers to the growing maturity and acceptance of oral history work across the globe. On the other hand, it has negative implications if oral historians are less critical of forms of discrimination and oppression, not only in the past, but also in the present. I am not suggesting we should be 'fighting at the barricades' but rather if oral history is to do justice to its democratizing and anti-discriminatory ethics, then at very least, as Verena Alberti put it at a 2008 CPDOC conference in Brazil we can be 'intellectual activists'. Moreover, I would argue that our central commitment is not

---

⁴ For example, see Ciraj Rassool and Sandi Prosalendis (eds), *Recalling Community in Cape Town, Creating and Curating the District Six Museum*, Cape Town: District Six Museum Foundation, 2001.

⁵ See various project examples in, Hugo Slim and Paul Thompson, *Listening for Change, Oral Testimony and Development*, London, Panos Publications, 1993.

⁶ See my, 'Turning-up the Volume: Dialogues about Memory Create Oral Histories', *South African Historical Journal*, 2008, Vol. 60 No. 2, pp 175 – 194.

one of merely studying forms of agency over time but to also explore ways in which we as oral historians can also be agents of social change through our oral history projects and related activities. By conceiving our roles, as agents of change, in whatever professional capacity we are employed in, is I would argue, key to retaining the critical edge of oral history work.

What do these questions and arguments mean for IOHA? IOHA is of course not an overtly political organization, and neither should it be. But it is precisely the democratizing potential and critical slant of oral history methodology that has been, and continues to be, one of the central reasons why both academic and non-academic researchers are attracted to using the methodology.

IOHA and the oral history movement do, and should continue to, embrace a diversity of voices from countries of the North and South, and various ideologies within an over-arching commitment to democracy. The approaches represented have varied from liberal to socialist to ultra-left ideological positions and a range of modernist and post-modernist conceptual paradigms have been adopted by oral historians. In my view, this ideological and conceptual diversity amongst oral historians internationally is its strength not its weakness. At a bare minimum, I think we need to continue providing spaces, at conferences, in publications and on our website, for such a diversity of oral history voices and positions to be articulated. These debates must be constructive and stimulate oral historians of different ages to not just do oral history projects in their own contexts but to also critically reflect on how and why they engage in oral history and memory-work. Moreover, if I may be so bold, I would like to hear more discussion about the intertwining relationships between oral history projects, historiography and ‘the politics of memory’. And how are these complex dynamics being interpreted and negotiated in different national contexts.

Summary

In closing then, I am arguing that to describe oral history methodology and the oral history movement as reaching a state of ‘respectability’ is fine. Provided we do not lose sight of the radical or democratic intentions that motivated so many of us to do oral history projects in the first place. Provided we continue to keep the dynamism of oral story-telling alive in how we disseminate stories and memories through multiple mediums. Provided we continually critique ourselves and strive to learn from each other. But most of all we need to remain open to learning from story-tellers, who remain our primary site(s) of inspiration. How we understand and draw from the creativity inherent in dialogues with story-tellers should motivate us to continue the process of conceptual reflection and debate on the stories they tell each other and us.